

Judikát NS 21 Cdo 230/2015

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 03/24/2016
Spisová značka: 21 Cdo 230/2015
ECLI: ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.230.2015.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Přípustnost dovolání
Diskriminace
Nemajetková újma (o. z.)
Náhrada škody zaměstnavatelem
Zadostiučinění (satisfakce)
Dokazování
Dotčené předpisy: § 133a odst. 1 o. s. ř.
§ 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.
§ 30 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 16 odst. 1, 2 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 10 odst. 1, 2 předpisu č. 198/2009Sb.
§ 243d písm. a) o. s. ř.

Kategorie rozhodnutí: C

21 Cdo 230/2015

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Zdeňky Novotné a soudců JUDr. Ljubomíra Drápala a JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D. v právní věci žalobce J. S., zastoupeného Mgr. Davidem Urbancem, advokátem se sídlem v Praze 1, Na Poříčí č. 1046/24, proti žalované BILLA, spol. s r.o., se sídlem v Říčanech u Prahy, Modletice č. 67, IČO 006 85 976, zastoupené JUDr. Robertem Čepkem, advokátem se sídlem v Praze 1, Vodičkova č. 1935/38, o upuštění od diskriminace, odstranění následků diskriminačního zásahu a o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění zaplacením částky 500.000,- Kč, vedené u Okresního soudu Praha - východ pod sp. zn. 7 C 207/2012, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 18. února 2014 č.j. 23 Co 585/2013-147, takto:

I. Dovolání žalobce se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Odůvodnění:

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 18.2.2014 č.j. 23 Co 585/2013-147 potvrdil rozsudek Okresního soudu Praha – východ ze dne 18.7.2013 č.j. 7 C 207/2012-103, kterým byla zamítnuta žaloba, jíž se žalobce domáhal zaplacení nemajetkové újmy ve výši 500.000,- Kč, kterým bylo řízení o žalobě, jíž se žalobce domáhal upuštění od diskriminace a odstranění následků diskriminačního zásahu, zastaveno a kterým bylo rozhodnuto, že žalobci se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení; odvolací soud též rozhodl, že žalované se náhrada nákladů odvolacího řízení nepřiznává. Ve věci samé odvolací soud vycházející z ustanovení § 133a o.s.ř. se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, že „žalovaná jednala se žalobcem jako s jinými uchazeči o zaměstnání“, že „k osobám ve srovnatelné situaci (stejných zkušeností, vystupování apod.) je přistupováno stejně, výběr osob k osobnímu pohovoru je dán těmito kritérii, nikoli důvody rasovými, etnickými či jinými z výčtu § 2 odst. 3 zákona č. 198/2009 Sb.“. Odvolací soud zdůraznil, že „skutečnost, že žalobce nepronikl mezi několik pozvaných uchazečů a zůstal společně s desítkami dalších mezi těmi, kteří do dalšího kola výběru nepostoupili, nelze pokládat za nerovné zacházení ze strany žalované, když se žalobcem bylo zacházeno stejně, jako s převážnou většinou dalších uchazečů“.

V dovolání proti tomuto rozsudku odvolacího soudu žalobce podrobně rozebral skutkový děj, z něhož vychází a namítal, že „odvolací soud následně chování žalované po nepřijetí žalobce na inzerovanou pracovní pozici nepovažoval za podstatné z hlediska diskriminačního jednání žalované a tudíž omezil dopad ustanovení § 133a odst. 1 o.s.ř. pouze na jednání žalované, jehož výsledkem je přijetí/nepřijetí uchazeče“. Otázkou, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je podle jeho názoru „interpretace ustanovení § 133a odst. 1 o.s.ř., konkrétně, zda se toto ustanovení v pracovněprávních věcech vztahuje na diskriminaci v rámci jednotlivých úkonů při výběrovém řízení a nikoliv pouze na diskriminační jednání spočívající v nevybrání konkrétního uchazeče“. Navrhoval, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva (otázka rozsahu působení ustanovení § 133a o.s.ř.), která dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalobce není opodstatněné.

Z hlediska hmotného práva je potom třeba projednávanou věc i v současné době posuzovat - vzhledem k tomu, že k porušování zákazu diskriminace mělo docházet ve dnech 10.2. až 16.2. 2012 a poté do 9.4.2012 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 30.6.2012, tj. předtím, než nabyl účinnosti zákon č. 167/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „zák. práce“).

Výběr fyzických osob ucházejících se o zaměstnání z hlediska kvalifikace, nezbytných požadavků nebo zvláštních schopností je v působnosti zaměstnavatele, nevyplyvá-li ze zvláštního právního předpisu jiný postup (§ 30 odst. 1 část věty před středníkem zák. práce). Není sporu o tom, že i v této fázi pracovněprávních vztahů jsou zaměstnavatelé povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi uchazeči o zaměstnání ve stejném rozsahu, jako se zaměstnanci v pracovním poměru (srov. obdobně § 16 odst. 1 zák. práce), a že v pracovněprávních vztazích je zakázána jakákoliv diskriminace (srov. § 16 odst. 2 větu první zák. práce). Právní prostředky ochrany před diskriminací v pracovněprávních vztazích upravuje antidiskriminační zákon (§ 17 zák. práce), tj. zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů.

Dojde-li k porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo k diskriminaci, má ten, kdo byl tímto jednáním dotčen, právo se u soudu zejména domáhat, aby bylo upuštěno od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění (§ 10 odst. 1 antidiskriminačního zákona). Pokud by se nejedilo postačujícím zjednáním nápravy podle odstavce 1, zejména proto, že byla v důsledku diskriminace ve značné míře snížena dobrá pověst nebo důstojnost osoby nebo její vážnost ve společnosti, má též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích (§ 10 odst. 2 antidiskriminačního zákona), popřípadě, aby mu byla nahrazena škoda. V případě, že se zaměstnanec (uchazeč) domáhá některého z uvedených nároků, má v občanském soudním řízení procesní povinnost - jak plyne z povahy věci - jednak tvrdit [§ 101 odst. 1 písm. a) o.s.ř.], že určitým jednáním zaměstnavatele byl (je nebo bude) ve srovnání s jinými (ostatními) zaměstnanci (uchazeči) znevýhodněn (samozřejmě včetně údaje o tom, v čem konkrétně jeho znevýhodnění spočívá) a k tomu kumulativně - že pohnutkou (motivem) takového jednání zaměstnavatele je některý ze stanovených diskriminačních důvodů.

Tvrzení zaměstnance (uchazeče) o tom, že pohnutkou (motivem) k jednání (potencionálního) zaměstnavatele byly (jsou) zákonem stanovené diskriminační důvody (tedy nikoliv samotné skutkové tvrzení o vytýkaném jednání zaměstnavatele), má soud ve smyslu ustanovení § 133a odst. 1 písm. a) o.s.ř. za prokázané, ledaže zaměstnavatel bude tvrdit a prostřednictvím důkazů prokáže nebo za řízení jinak vyplýne, že vůči svým zaměstnancům (vůči uchazečům) neporušil (neporušuje) zásadu rovného (stejného) zacházení (k tomu srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.11.2009 sp. zn. 21 Cdo 246/2008, uveřejněný pod č. 108 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2010).

Ustanovení § 133a odst. 1 písm. a) o.s.ř. (též ve znění účinném do 31. 12. 2013), podle kterého, pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství, víry, světového názoru, zdravotního postižení, věku anebo sexuální orientace v oblasti pracovní nebo jiné závislé činnosti včetně přístupu k nim, povolání, podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti včetně přístupu k nim, členství v organizacích zaměstnanců nebo zaměstnavatelů a členství a činnosti v profesních komorách, je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení, nelze vykládat tak, že by se přesunutí důkazní povinnosti na druhého účastníka (zaměstnavatele nebo potencionálního zaměstnavatele) týkalo celého tvrzení účastníka o jeho diskriminaci, tedy že by zaměstnanci (uchazeči o zaměstnání) stačilo pouze skutkově tvrdit, že došlo k závadnému (diskriminačnímu) jednání zaměstnavatele a že na zaměstnavateli by bylo prokázat, že k takovému jednání nedošlo. Zaměstnanec (uchazeč o zaměstnání) musí v občanském soudním řízení nejen tvrdit, ale i prokázat, že s ním skutečně bylo zacházeno závadným (znevýhodňujícím) způsobem; neprokáže-li toto tvrzení, nemůže v řízení uspět. Uspokojení důkazní situace ve prospěch zaměstnance (uchazeče o zaměstnání) se v ustanovení § 133a odst. 1 písm. a) o.s.ř. projevuje pouze v tom, že stačí, aby zaměstnanec (uchazeč o zaměstnání) tvrdil, že toto závadné jednání (bude-li toto jednání spočívající v konkrétních skutkových okolnostech z jeho strany prokázáno) bylo motivováno některým ze zákonem stanovených diskriminačních důvodů, aniž by byl dále povinen tuto motivaci prokázat, neboť ta se předpokládá, ovšem je vyvratitelná, prokáže-li se v řízení opak (srov. právní názor uvedený v usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3.7.2012 sp. zn. 21 Cdo 572/2011).

V projednávané věci se žalobce domáhal (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby mu žalovaná zaplatila 500.000,- Kč za závadné jednání žalované, které mělo spočívat – jak v dovolání zdůrazňuje - v tom, že při návštěvě prodejny žalované v Praze 6 na letišti v Ruzyni dne 9.4.2012 jej vedoucí prodejny K. K. bezdůvodně ponižovala, její jednání bylo arogantní a urážlivé, a důvod, proč nebyl vybrán na daná pracovní místa, žalobci nesdělila. Odvolací soud, který neměl pochybnosti o tom, že – jak vyplývá z odůvodnění jeho rozhodnutí – i ohledně těchto tvrzení je třeba v řízení

postupovat na základě ustanovení § 133a o.s.ř., zaměřil pozornost v první řadě na to, zda žalobce prokázal ve smyslu ustanovení § 101 odst. 1 písm. a) o.s.ř. své výše uvedené tvrzení, a v tomto směru dovodil, že, přestože rozhovor s vedoucí K. proběhl v „podrážděné atmosféře“ ovlivněné tím, že žalobce od samého počátku pořízoval zvukový a obrazový záznam, nebylo zjištěno, že by jednání této zaměstnankyně vůči žalobci „bylo arogantní a urážlivé a jakkoliv se dotklo žalobcova etnického původu“. Žalovaná tedy prokázala, a z řízení vyplynulo, že v uvedené souvislosti vůči žalobci i ve srovnání s jinými uchazeči neporušila zásadu rovného (stejného) zacházení, že skutečnost, že žalobce nepronikl mezi několik pozvaných k pohovorům a zůstal společně s desítkami dalších, kteří k pohovorům pozváni nebyli, byla hodnotově neutrální a nijak nesouvisela se žalobcovým romským původem. V řízení bylo tedy vyvráceno tvrzení žalobce, že by jednání žalované, včetně „úkonu“ při jednání s vedoucí prodejny, bylo motivováno některým ze zákonem stanovených diskriminačních důvodů.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je - z hlediska uplatněných dovolacích důvodů - věcně správný. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o.s.ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř. nebo v § 229 odst. 3 o.s.ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce podle ustanovení § 243d písm. a) o.s.ř. zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a § 151 odst. 1 části věty před středníkem o.s.ř., neboť žalobce, jehož dovolání bylo zamítnuto, na náhradu nákladů dovolacího řízení nemá právo a žalované v dovolacím řízení žádné náklady nevznikly.

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 24. března 2016

JUDr. Zdeněk Novotný

předseda senátu

www.nsoud.cz/